

## CHÍNH TRỊ – KINH TẾ – XÃ HỘI

# MỘT SỐ VẤN ĐỀ NỔI BẬT TRONG LĨNH VỰC KINH TẾ - XÃ HỘI CỦA TRUNG QUỐC TRONG 10 NĂM ĐẦU THẾ KỶ XXI

TS. HOÀNG THẾ ANH

*Viện Nghiên cứu Trung Quốc*

Mười năm đầu thế kỷ XXI Trung Quốc triển khai thực hiện các nghị quyết của Đại hội XVI, XVII ĐCS Trung Quốc, xây dựng CNXH đặc sắc Trung Quốc. Đây cũng là 10 năm Trung Quốc gia nhập WTO, hội nhập sâu vào nền kinh tế toàn cầu và đang vươn tầm ảnh hưởng đến các nước trên thế giới. Đồng thời, những thành công, không thành công và hạn chế trong hơn 20 năm đầu (tính đến thời điểm năm 2000) cải cách mở cửa bắt đầu lộ rõ, đan xen lẫn nhau. Nhằm duy trì sự phát triển, xuất phát từ thực tiễn của Trung Quốc, Đảng và Chính phủ Trung Quốc đã có những chính sách điều chỉnh từ phát triển nghiêng lệch sang hướng tới phát triển cân bằng, hài hòa, giải quyết những vấn đề mâu thuẫn ở tầng sâu của cải cách phát triển.

Xuất phát từ cách cách tiếp cận coi chính sách như là chỉ báo chính, với tư duy có vấn đề nổi lên mới giải quyết, điều

chỉnh chính sách, đưa ra những chủ trương chính sách mới trong quá trình cải cách mở cửa trên lĩnh vực kinh tế - xã hội, chúng tôi cho rằng trong 10 năm đầu thế kỷ XXI ở Trung Quốc có một số điểm nổi bật sau:

### 1. Cải cách theo hướng thị trường và vai trò của nhà nước ứng phó với khủng hoảng tài chính tiền tệ

Bước vào thế kỷ XXI, Trung Quốc trở thành thành viên của WTO, sau khi chính thức khởi động cải cách theo hướng thị trường vào những năm 1990, Trung Quốc đã đẩy nhanh tiến trình xây dựng, hoàn thiện thể chế kinh tế thị trường XHCN. Đại hội XVI ĐCS Trung Quốc (tháng 11 năm 2002) đã đề ra mục tiêu xây dựng thể chế kinh tế thị trường, dựa trên mục tiêu này, Hội nghị Trung ương 3 khóa XVI (tháng 10 năm 2003) đã đưa ra Nghị quyết của Trung ương ĐCS Trung Quốc về một số vấn đề hoàn thiện thể chế kinh tế thị

trường XHCN. Điều này cho thấy tầm quan trọng hàng đầu của việc cải cách theo hướng thị trường ở Trung Quốc trong những năm đầu thế kỷ XXI. Nội dung liên quan đến vấn đề xây dựng thể chế kinh tế thị trường XHCN ở Trung Quốc là rất nhiều, nhưng nổi bật có thể là việc hình thành và phát triển đồng bộ các loại thị trường, khuyến khích kinh tế tư nhân phát triển và vai trò can thiệp của nhà nước trong nền kinh tế thị trường.

Cho đến nay, Trung Quốc đã hình thành được một hệ thống thị trường, gồm các thị trường như: Thị trường chứng khoán, thị trường đất đai, thị trường hàng hóa, thị trường lao động, thị trường khoa học công nghệ. Đồng thời cũng trong 10 năm đầu thế kỷ XXI, Trung Quốc còn nỗ lực khuyến khích kinh tế tư nhân phát triển, nền kinh tế theo hướng thị trường của Trung Quốc so với những năm 2000 đã có sự phát triển. Điều này thể hiện ở chỗ, mức độ thị trường hóa tổng thể ở Trung Quốc đã có xu thế tăng từ 64,26% năm 2001 lên đến 76,4% năm 2008<sup>(1)</sup> và vẫn tiếp tục có xu thế tăng trong 10 năm tiếp theo thế kỷ XXI. Với chỉ số này, mức độ thị trường hóa của Trung Quốc đã đạt mức trung bình. Kinh tế tư nhân thực sự được công nhận trên cả bình diện chủ trương chính sách của ĐCS Trung Quốc và Hiến pháp của Trung Quốc, chủ doanh nghiệp tư nhân được đứng trong hàng ngũ của ĐCS Trung Quốc, điều này chưa hề có trong những năm 1990.

Cùng với tiến trình thị trường hóa ở Trung Quốc là cuộc khủng hoảng tài chính tiền tệ năm 2008 đã tác động đến nước này,

Chính phủ Trung Quốc đã phải sử dụng những biện pháp điều tiết vĩ mô can thiệp vào thị trường. Đặc biệt là cuối năm 2008, Chính phủ Trung Quốc đã đưa ra gói kích cầu trị giá 4.000 tỷ NDT (khoảng 586 tỉ USD). Số tiền trên được chi trong 2 năm 2009 - 2010 nhằm cung cấp tài chính cho 10 hạng mục thuộc lĩnh vực kinh tế - xã hội.

Trong 10 hạng mục, ngoài 3 hạng mục xây dựng cơ sở hạ tầng đường sắt, đường bộ và sân bay; xây dựng lại vùng bị thiên tai; điều chỉnh kết cấu nâng cao năng lực tự chủ sáng tạo, còn lại 7 hạng mục liên quan đến kích thích nhu cầu tiêu dùng. Chẳng hạn như các hạng mục nâng cao thu nhập của cư dân thành thị, nông thôn; đẩy nhanh phát triển sự nghiệp giáo dục văn hóa, y tế; đẩy nhanh xây dựng cơ sở hạ tầng nông thôn; đẩy nhanh các biện pháp xây dựng môi trường sinh thái.... Điều này không chỉ xảy ra riêng với Trung Quốc, mà còn trở thành phổ biến ở một số quốc gia có nền kinh tế thị trường trên thế giới.

Chính vì sự can thiệp của bàn tay hữu hình là Chính phủ bằng hàng loạt những biện pháp điều tiết vĩ mô đã làm cho nền kinh tế của Trung Quốc đã bước đầu vượt qua khủng hoảng, bắt đầu đã có dấu hiệu hồi phục trở lại. Đồng thời cũng chính điều này khẳng định vai trò quan trọng của nhà nước trong nền kinh tế thị trường ở Trung Quốc.

## **2. Thay đổi phương thức tăng trưởng kinh tế**

Trong 10 năm đầu thế kỷ XXI, nền kinh tế Trung Quốc đã trở thành một nền kinh

tế lớn trên thế giới, là một trong những đầu tàu lôi kéo nền kinh tế thế giới. Đồng thời, nhằm thực hiện mục đích nâng cao chất lượng, hiệu quả của nền kinh tế, đưa nền kinh tế Trung Quốc hướng tới mục tiêu phát triển bền vững hơn, cân bằng hơn, Đảng và Chính phủ Trung Quốc đã điều chỉnh hàng loạt những chính sách lớn giải quyết hệ quả của tư duy “phát triển là đạo lý cứng”, “tăng trưởng bằng mọi giá” của 20 năm đầu cải cách mở cửa. Như:

Từ sau Đại hội ĐCS Trung Quốc lần thứ XVI (2002), ĐCS Trung Quốc đề ra việc xây dựng xã hội theo hai loại hình, thúc đẩy tự chủ sáng tạo, xây dựng nhà nước theo loại hình sáng tạo. Báo cáo Chính trị Đại hội XVII ĐCS Trung Quốc (tháng 10 năm 2007) nhấn mạnh đến việc cần phải thay đổi phương thức tăng trưởng kinh tế từ “vừa nhanh vừa tốt” sang “vừa tốt vừa nhanh”.

Tháng 11 năm 2006 Ủy ban Cải cách và Phát triển nhà nước Trung Quốc đã đưa ra “Quy hoạch thu hút vốn nước ngoài trong kế hoạch 5 năm lần thứ 11”, nêu lên: Trung Quốc sẽ đẩy mạnh hơn nữa hoạt động thu hút vốn nước ngoài nhằm làm thay đổi về căn bản từ “lượng” đến “chất”, chuyển trọng điểm thu hút đầu tư nước ngoài từ bổ sung nguồn vốn và ngoại tệ không đủ sang thu hút kỹ thuật tiên tiến, kinh nghiệm quản lý và nhân tài có tố chất cao. Báo cáo Chính trị Đại hội XVII ĐCS Trung Quốc đã chỉ ra: “Thúc đẩy tăng trưởng kinh tế chuyển đổi từ chủ yếu dựa vào đầu tư, xuất khẩu sang dựa vào kết hợp nhịp nhàng giữa tiêu dùng, đầu tư, xuất khẩu”.

Thế nhưng trong 10 năm đầu thế kỷ XXI, nền kinh tế khổng lồ của Trung Quốc vẫn chưa có những thay đổi tích cực theo mong muốn của Đảng và Chính phủ Trung Quốc. Điều này thể hiện ở chỗ tiếp tục lộ rõ những mất cân bằng trong phát triển kinh tế. Đó là, Trung Quốc đã trở thành một trong những quốc gia tiêu hao nhiều tài nguyên, năng lượng, ô nhiễm môi trường nhất thế giới; nền kinh tế tăng trưởng chủ yếu vẫn dựa vào tiết kiệm, sức lao động giá rẻ và bắt đầu lâm vào tình trạng sản xuất thừa. Một thực tế đi ngược lại với mong muốn của Đảng và Chính phủ Trung Quốc là thu nhập của người dân tăng lên, mức tiêu dùng của người dân cũng tăng lên, thế nhưng tỷ lệ tiêu dùng trong GDP lại giảm xuống<sup>(2)</sup>.

Điều đáng chú ý, trong những năm gần đây, Trung Quốc đã thực thi chiến lược toàn cầu của mình bằng cách chủ động đưa nền kinh tế của mình tham gia, hội nhập vào nền kinh tế thế giới, khẳng định vai trò của kinh tế Trung Quốc trong nền kinh tế thế giới. Đặc biệt là Trung Quốc ô ạt đầu tư ra nước ngoài, tính đến cuối năm 2008, Trung Quốc đã có hơn 12000 doanh nghiệp đầu tư trực tiếp ở 174 quốc gia và khu vực, chiếm 71,9% tổng số quốc gia và khu vực trên thế giới, với mức đầu tư lũy kế là 183,97 tỷ USD. Đến cuối năm 2009, mức đầu tư trực tiếp ra nước ngoài lũy kế là 220 tỷ USD<sup>(3)</sup>. Trung Quốc đã trở thành một trong những nước đầu tư lớn ra nước ngoài, năm 2008 Trung Quốc đầu tư ra nước ngoài xếp thứ 12 trên thế giới, đến năm 2009 nâng lên trở thành nước đầu tư ra nước ngoài xếp thứ 6 trên thế giới<sup>(4)</sup>.

Đồng thời Trung Quốc đã dùng nguồn dự trữ ngoại tệ lớn của mình mua trái phiếu, chứng khoán của Mỹ, của Nhật và một số nước khác. Như: cho đến năm 2010, Trung Quốc vẫn tiếp tục là nước nắm giữ nhiều nhất trái phiếu của Mỹ, tính đến tháng 5 năm 2010 là 867,7 tỷ USD, sau Trung Quốc là Nhật Bản<sup>(5)</sup>. Ngoài việc Trung Quốc mua trái phiếu, chứng khoán của Mỹ ra, trong thời gian gần đây, nhằm chia sẻ rủi ro, làm đa dạng hóa lượng dự trữ ngoại tệ lớn của mình, Trung Quốc đã tăng cường đầu tư vào trái phiếu chính phủ của Nhật. Tháng 6 năm 2010 Trung Quốc đã tăng mua trái phiếu của Nhật Bản khoảng 5,3 tỷ USD, tổng cộng trong khoảng thời gian nửa đầu năm 2010, Trung Quốc đã mua tài sản của Nhật lên đến mức 20 tỷ USD, gấp 5 lần so với 5 năm lại đây<sup>(6)</sup>. Để ngăn chặn số chứng khoán Euro trị giá tới 630 tỷ USD mà Trung Quốc đang nắm giữ ngày một mất giá, Trung Quốc đã đưa ra kế hoạch đầu tư vào Hy Lạp, bất chấp cả thế giới đều lo lắng Hy Lạp có thể vỡ nợ, khủng hoảng nợ châu Âu có thể sẽ xấu đi, nhiều doanh nghiệp các nước rút khỏi Hy Lạp. Trong thời gian Phó Thủ tướng Trung Quốc Trương Đức Giang thăm Hy Lạp vào tháng 6 năm 2010, doanh nghiệp hai nước đã ký 14 bản hợp đồng và một số hiệp định. Trong đó, Trung Quốc dự kiến đầu tư hàng tỷ USD vào các dự án ở Hy Lạp, như sân bay, vận tải hàng không, vận tải biển, thông tin<sup>(7)</sup>.

Hơn nữa trong 10 năm đầu thế kỷ XXI, Trung Quốc còn khuyến khích các doanh nghiệp của Trung Quốc đầu tư ra ngoài, tìm kiếm cơ hội, nguồn tài nguyên mở rộng

không gian phát triển ở khu vực châu Phi, Mỹ La tinh và Đông Nam Á. Trong đó có việc trợ giúp cho nhiều quốc gia ở các khu vực này. Mặc dù rất khó tính toán những khoản trợ giúp ra nước ngoài của Trung Quốc, cũng không thấy những giải thích của phía Chính phủ Trung Quốc về những khoản trợ giúp này, nhưng theo tài liệu trích dẫn trong nghiên cứu của Thomas Lum và cộng sự (2009) cho thấy trong giai đoạn từ 2002 – 2008, Trung Quốc đã có những hoạt động trợ giúp thông qua việc cho vay ưu đãi, tài trợ, xóa nợ, đầu tư bằng tài trợ của chính phủ ở 62 nước tại châu Phi, Mỹ La tinh và Đông Nam Á với lượng trợ giúp năm 2002 chưa đến 1 tỷ USD, tăng lên 27,5 tỷ USD năm 2006 và 25 tỷ USD năm 2007, trong đó phần lớn là trợ giúp cho châu Phi và Mỹ La tinh<sup>(8)</sup>.

Điều này đã biến Trung Quốc từ một nước chủ yếu nhận đầu tư từ bên ngoài thành một nước vừa thu hút đầu tư vừa đầu tư ra ngoài và trở thành một trong những nước đầu tư ra ngoài lớn trên thế giới.

Lý giải về Chiến lược đi ra ngoài của Trung Quốc trong những năm gần đây, chúng ta có thể thấy rằng, trong xu thế đồng NDT tăng giá thì việc lựa chọn đầu tư ra ngoài là có lợi đối với Trung Quốc. Điều này đã thành công với Nhật vào những năm 1980, khi đồng Yên Nhật bị các nước nhập khẩu của Nhật là Mỹ và các nước châu Âu ép tăng giá so với đồng USD, Nhật Bản đã tăng cường đầu tư ra nước ngoài, làm cho Nhật Bản tiếp tục thu được lợi<sup>(9)</sup>. Vậy liệu kịch bản này của Trung Quốc có thành công được như Nhật Bản trước đây không, điều này vẫn cần có thời

gian kiểm định và phụ thuộc vào khả năng sáng tạo thương hiệu, trình độ khoa học kỹ thuật, chất lượng đầu tư ra ngoài của Trung Quốc.

### **3. Hình thành chiến lược phát triển vùng miền**

Trong 10 năm đầu thế kỷ XXI, trên phương diện chủ trương chính sách, Trung Quốc đã hình thành được cục diện hướng tới phát triển vùng miền cân bằng, gồm miền Đông tiếp tục đi đầu trong phát triển, đại khai phát miền Tây, chấn hưng cơ sở

công nghiệp cũ ở vùng Đông Bắc, miền Trung trỗi dậy. Nhất là nửa cuối 10 năm đầu thế kỷ XXI đứng trước những thách thức khó khăn do khủng hoảng tài chính tiền tệ, sự bất hợp lý trong phương thức tăng trưởng kinh tế của các vùng miền, khoảng cách chênh lệch trong phát triển, Đảng và Chính phủ Trung Quốc đã ồ ạt đưa ra những quy hoạch chiến lược, những thử nghiệm mới ở tất cả vùng miền, xem bảng 1 dưới đây:

**Bảng 1: MỘT SỐ CHỦ TRƯỞNG CHÍNH SÁCH, QUY HOẠCH CHỦ YẾU PHÁT TRIỂN VÙNG MIỀN Ở TRUNG QUỐC NỬA CUỐI 10 NĂM ĐẦU THẾ KỶ XXI**

|                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
|-------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Khu vực miền Đông | <p>- Tháng 9 năm 2008, Chính phủ Trung Quốc đưa ra “<i>Một số ý kiến chỉ đạo của Quốc vụ viện về thúc đẩy hơn nữa cải cách mở cửa và phát triển đồng bằng sông Trường Giang</i>”. Yêu cầu Khu vực đồng bằng sông Trường Giang đẩy nhanh phát triển ngành dịch vụ, hình thành kết cấu ngành nghề với ngành dịch vụ là chủ yếu, thúc đẩy nâng cấp ngành công nghiệp, xây dựng cơ sở chế tạo đẳng cấp quốc tế, đi con đường đô thị hóa kiểu mới, thúc đẩy xây dựng nhất thể hóa cơ sở hạ tầng, xây dựng xã hội theo hai loại hình tiết kiệm năng lượng và môi trường thân thiện.</p> <p>- Tháng 7 năm 2009, ủy ban Cải cách và Phát triển Nhà nước Trung Quốc đã đưa ra “<i>Quy hoạch phát triển khu vực ven biển Giang Tô</i>”. Yêu cầu khu vực này trở thành cực tăng trưởng kinh tế quan trọng của khu vực miền Đông Trung Quốc và là điểm cầu nối phía Đông của cầu đại lục Âu – á mới có sức lan tỏa lôi kéo mạnh.</p> <p>- Tháng 3 năm 2009, Chính phủ Trung Quốc đã đưa ra “<i>ý kiến của Quốc vụ viện về thúc đẩy Thượng Hải đẩy nhanh phát triển ngành dịch vụ hiện đại và ngành chế tạo tiên tiến, xây dựng Trung tâm tiền tệ quốc tế và vận tải quốc tế</i>”. Yêu cầu Thượng Hải giải phóng tư tưởng hơn nữa, tiếp tục làm tốt vai trò lính tiên phong trong cải cách mở cửa ở Trung Quốc, phát huy vai trò lôi kéo và làm mẫu đối với khu vực sông Trường Giang, thậm chí là đối với cả nước.</p> <p>- Tháng 5 năm 2009, Thâm Quyển đã được Chính phủ Trung ương Trung Quốc phê chuẩn “<i>Phương án tổng thể cải cách đồng bộ tổng hợp Thâm Quyển</i>”. Phương án đã đề ra tư duy cải cách cơ bản “4 làm trước, thử nghiệm trước” là: <i>một là, làm trước thử nghiệm trước những biện pháp quan trọng đối với đi sâu cải</i></p> |
|-------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

|                       |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |
|-----------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                       | <p>cách, mở rộng mở cửa ở Trung Quốc; <i>hai là</i>, làm trước thử nghiệm trước việc thiết kế chế độ phù hợp với thông lệ quốc tế; <i>ba là</i>, làm trước thử nghiệm trước việc sáng tạo thể chế có ảnh hưởng quan trọng đối với việc phát triển kinh tế xã hội của Thâm Quyển; <i>bốn là</i>, làm trước thử nghiệm trước những dự án quan trọng tăng cường hợp tác kinh tế giữa lục địa và Hồng Kông.</p> <p>- Tháng 12 năm 2010, ủy ban Cải cách và Phát triển Nhà nước Trung Quốc đã đưa ra “<i>Cương yếu quy hoạch cải cách phát triển khu vực đồng bằng sông Chu Giang (2008 – 2020)</i>”. Cương yếu đã đưa ra yêu cầu định vị đối với khu vực này là đi đầu trong việc thử nghiệm, tìm tòi mô hình phát triển mới theo quan điểm phát triển khoa học, là khu vực đi đầu trong việc đi sâu cải cách, được phép mạnh dạn thử nghiệm cải cách toàn diện trên mọi lĩnh vực như thể chế kinh tế, chính trị, văn hóa, xã hội, mở cửa đối ngoại.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
| Khu vực miền Tây      | <p>- Tháng 6 năm 2007, Ủy ban Cải cách và Phát triển Nhà nước Trung Quốc phê chuẩn xây dựng Khu thử nghiệm cải cách đồng bộ tổng hợp thành thị và nông thôn tại Trùng Khánh và Thành Đô.</p> <p>- Tháng 2 năm 2008, Ủy ban Cải cách và Phát triển Nhà nước Trung Quốc công bố “<i>Quy hoạch phát triển Khu kinh tế Vịnh Bắc Bộ Quảng Tây</i>”, Quy hoạch định vị khu vực này sẽ đi đầu trong tiến trình hợp tác giữa Trung Quốc với ASEAN.</p> <p>- Cuối năm 2008, Chính phủ Trung Quốc đã phê chuẩn xây dựng Khu cảng bảo thuế Lương Lộ Thốn Than, đây là khu cảng bảo thuế đầu tiên của khu vực nội địa, đồng thời cũng là khu cảng bảo thuế gộp 2 chức năng gồm cảng sông cộng với cảng hàng không đầu tiên trong nội địa Trung Quốc.</p> <p>- Tháng 6 năm 2009, Chính phủ Trung Quốc chính thức công bố “<i>Quy hoạch phát triển khu kinh tế Quan Trung – Thiên Thủy</i>”, Quy hoạch định vị đây là khu vực chiến lược khai phát mở cửa loại hình kinh tế nội địa toàn quốc.</p> <p>- Tháng 6 năm 2010, thành phố Trùng Khánh chính thức thành lập Khu mới Lương Giang. Khu mới Lương Giang trở thành Khu mới trọng điểm cải cách mở cửa thứ ba sau Khu mới Phố Đông Thượng Hải, Khu mới Tân Hải Thiên Tân ở Trung Quốc và là khu mới duy nhất trong nội địa của Trung Quốc.</p> |
| Khu vực vùng Đông Bắc | <p>- Tháng 8 năm 2007, ủy ban Cải cách và Phát triển Nhà nước cùng với Quốc vụ viện Trung Quốc đã công bố “<i>Quy hoạch chấn hưng vùng Đông Bắc</i>”.</p> <p>- Tháng 9 năm 2009, Chính phủ Trung Quốc công bố “<i>Một số ý kiến của Quốc vụ viện về việc tiếp tục thực thi chiến lược chấn hưng cơ sở công nghiệp cũ vùng Đông Bắc</i>”. Trong đó nhấn mạnh yêu cầu thực hiện một số chính sách, như làm ưu hóa kết cấu kinh tế, xây dựng hệ thống ngành nghề hiện đại; thúc đẩy tiến bộ kỹ thuật của doanh nghiệp, toàn diện nâng cao năng lực tự chủ sáng tạo mới; đẩy nhanh việc phát triển nông nghiệp hiện đại, củng cố và phát triển địa vị cơ sở nông nghiệp; tăng cường xây dựng cơ sở hạ tầng; tích cực thúc đẩy phát triển bền vững; bảo vệ môi trường, ra sức phát triển kinh tế màu xanh; giải quyết vấn đề</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |

|                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
|--------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                    | <p>dân sinh, thúc đẩy nhanh chóng phát triển sự nghiệp xã hội; tiếp tục đi sâu cải cách, tăng cường sức sống phát triển kinh tế xã hội.</p> <p>- Tháng 9 năm 2010, ủy ban Cải cách và Phát triển Nhà nước Trung Quốc lại đưa ra “<i>Thông báo về tiến triển công tác chấn hưng cơ sở công nghiệp cũ Đông Bắc năm 2009 và sắp xếp trọng điểm công tác giai đoạn tiếp theo</i>”. Thông báo nhấn mạnh đến việc nâng cao trình độ mở cửa đối ngoại, đẩy mạnh hợp tác với các nước khu vực Đông Bắc á, với Nga.</p> <p>- Tháng 4 năm 2010, chính quyền tỉnh Liêu Ninh đã tuyên bố được sự đồng ý của Chính phủ Trung Quốc và Ủy ban Cải cách và Phát triển Nhà nước chính thức phê chuẩn xây dựng Khu kinh tế Thẩm Dương trở thành Khu thí nghiệm cải cách đồng bộ tổng hợp công nghiệp hóa kiểu mới cấp Nhà nước.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |
| Khu vực miền Trung | <p>- Tháng 3 năm 2006, Bộ Chính trị Trung Quốc đã họp Hội nghị nghiên cứu công tác thúc đẩy miền Trung trỗi dậy. Hội nghị đã chỉ ra thúc đẩy miền Trung trỗi dậy là tập trung tăng cường năng lực tự chủ sáng tạo, nâng cấp kết cấu ngành nghề, thay đổi phương thức tăng trưởng, bảo vệ môi trường sinh thái, thúc đẩy xã hội hài hòa. Đồng thời cũng xác định định vị đối với khu vực miền Trung này, như biến khu vực này trở thành <i>cơ sở sản xuất lương thực quan trọng của cả nước; là cơ sở nguyên vật liệu, năng lượng; là cơ sở chế tạo trang bị hiện đại với những ngành kỹ thuật cao; là nơi tổng hợp (đầu mối) giao thông</i>.</p> <p>- Tháng 9 năm 2009, Thủ tướng Ôn Gia Bảo chủ trì Hội nghị Thường vụ Quốc vụ viện, thảo luận và thông qua nguyên tắc “<i>Quy hoạch thúc đẩy miền Trung trỗi dậy</i>”. Hội nghị chỉ ra, thực thi “<i>Quy hoạch thúc đẩy miền Trung trỗi dậy</i>” mục tiêu phấn đấu đến năm 2015 mức độ phát triển kinh tế khu vực miền Trung nâng cao rõ rệt, sức phát triển tiếp tục tăng cường, năng lực phát triển bền vững tăng rõ rệt, xây dựng xã hội hài hòa đạt được tiến triển mới.</p> <p>- Tháng 8 năm 2010, ủy ban Cải cách và Phát triển Nhà nước đã công bố “<i>ý kiến thực hiện Quy hoạch thúc đẩy miền Trung trỗi dậy</i>”.</p> <p>- Tháng 9 năm 2010, Chính phủ Trung Quốc đã chính thức đưa ra “<i>ý kiến chỉ đạo của Quốc vụ viện về tiếp nhận chuyển dịch ngành nghề ở khu vực miền Trung, miền Tây</i>”, văn kiện cho rằng, trong giai đoạn hiện nay các ngành nghề của khu vực miền Đông đang nhanh chóng chuyển dịch sang khu vực miền Trung, miền Tây. Khu vực miền Trung, miền Tây với những ưu thế như tài nguyên phong phú, giá thành các yếu tố sản xuất thấp, tiềm lực thị trường lớn, do vậy tích cực tiếp nhận sự chuyển dịch ngành nghề trong và ngoài nước, điều này không những có lợi cho việc đẩy nhanh tiến trình công nghiệp hóa và đô thị hóa, thúc đẩy phát triển nhịp nhàng giữa các khu vực, mà còn có lợi cho việc thúc đẩy chuyển đổi nâng cấp kinh tế khu vực ven biển miền Đông, làm ưu hóa cục diện phân công ngành nghề.</p> |

Từ những chủ trương chính sách phát triển đối với các vùng miền nêu trên cho thấy, trong 10 năm đầu thế kỷ XXI, Đảng và Chính phủ Trung Quốc đã đưa những yêu cầu định vị mới đối với từng khu vực, cho phép các khu vực tìm tòi thử nghiệm những mô hình phát triển mới dựa trên tư duy phát triển khoa học, chú trọng trong việc đột phá ở khâu thể chế chính sách. Thế nhưng điều này có thực hiện được hay không còn cần có thời gian bởi những quy hoạch, những thử nghiệm này đều được đưa ra vào nửa cuối 10 năm đầu thế kỷ XXI.

Mặc dù những chủ trương, chính sách, chiến lược nêu trên tạo ra một lực đẩy mới cho việc hướng tới thu hẹp khoảng cách phát triển vùng miền, hướng tới phát triển cân bằng hơn. Thế nhưng, thực trạng hiện nay ở chênh lệch phát triển vùng miền ở Trung Quốc vẫn tiếp tục diễn ra, trong thời gian ngắn là rất khó xoay chuyển, bởi rất nhiều yếu tố như vấn đề địa lý, cơ sở hạ tầng, nguồn lực nhân lực, cơ chế thể chế chính sách v.v... Điều này chắc chắn sẽ là những vấn đề mà Trung Quốc tiếp tục giải quyết trong những năm tiếp theo.

#### **4. Chú trọng thúc đẩy nông thôn phát triển**

Mặc dù cho đến những năm đầu thế kỷ XXI cải cách mở cửa ở Trung Quốc đã thu được nhiều thành quả, nhưng ngoài phát triển nghiêng lệch vùng miền ra, Trung Quốc còn bỏ rơi (hy sinh) khu vực nông thôn trong nhiều năm. Bước vào 10 năm đầu thế kỷ XXI, cùng với

hướng tới phát triển cân bằng nhịp nhàng giữa các vùng miền như trên đã nêu, Đảng và Chính phủ Trung Quốc còn nỗ lực thu hẹp khoảng cách phát triển giữa thành thị và nông thôn. Điều này được thể hiện bởi hàng loạt chính sách như xóa đói giảm nghèo, thúc đẩy đô thị hóa, công nghiệp hóa, xây dựng nông thôn mới XHCN, tăng thu nhập cho người nông dân bằng nhiều hình thức, tiến hành thử nghiệm cung cấp dịch vụ công cộng ngang bằng giữa thành thị và nông thôn, xây dựng xã hội hai loại hình ở nông thôn.

Trong thời gian từ 2005 đến 2009, khủng hoảng tài chính tiền tệ nổ ra (năm 2008) đã ảnh hưởng rất lớn đến kinh tế và đời sống người dân, nhưng do Chính phủ Trung Quốc đã nỗ lực khắc phục, kiên trì phương châm “*cho nhiều, thu ít, làm sống động*”, đưa ra nhiều chính sách trợ giúp nông dân, ưu đãi đối với nông dân, xóa bỏ toàn diện thuế nông nghiệp và thuế đặc sản nông nghiệp, tiến hành “4 loại trợ cấp” (trợ cấp trực tiếp, trợ cấp giống tốt, trợ cấp thu mua máy móc nông nghiệp và trợ cấp tổng hợp tư liệu sản xuất nông nghiệp) đối với người nông dân trồng lương thực, tiến hành chính sách giá thu mua bảo hộ đối với các loại lương thực chủ yếu, giúp cho sản xuất nông nghiệp tăng trưởng ổn định, liên tục.

Ngoài ra, nhằm phát triển kinh tế ở nông thôn, trong Văn kiện số 1 năm 2010 Đảng và Chính phủ Trung Quốc đã đưa ra những biện pháp mới kích thích tiêu dùng ở nông thôn. Mở rộng



mức độ đưa đồ điện gia dụng, xe ô tô, xe máy về nông thôn, thực hiện trợ cấp 13% đối với sản phẩm đã được quy định theo giá hiện hành, trợ cấp có mức độ đối với những sản phẩm vượt giá quy định. Cho phép các tỉnh (khu tự trị, thành phố trực thuộc Trung ương) lựa chọn thêm một loại sản phẩm đưa vào phạm vi trợ cấp, đối tượng trợ cấp mở rộng đến công nhân viên chức của nông lâm trường quốc hữu.

Với những chủ trương, chính sách nêu trên thực trạng kinh tế – xã hội nông thôn Trung Quốc bước đầu đã có thay đổi, như:

Thu nhập thuần của người nông dân tăng liên tục trong suốt 6 năm lần lượt là 3255 NDT (2005), 3587 NDT (2006), 4140 NDT (2007), 4761NDT (2008), 5153 NDT (2009), 2010 (5919)<sup>(10)</sup>. Cùng với thu nhập tăng, đời sống nông dân cũng không ngừng được cải thiện, thể hiện ở một số điểm sau:

Hệ số Engel<sup>(11)</sup> có xu hướng giảm dần. Hệ số Engel là một hệ số quan trọng cho thấy mức sống cao thấp của dân số một vùng hoặc một quốc gia. Nó được đo lường bởi mức chi dùng cho lương thực trên tổng thu nhập. Hệ số Engel càng thấp cho thấy mức sống của người dân càng cao.

Năm 1983 hệ số Engel của gia đình cư dân nông thôn lần đầu tiên giảm xuống dưới 60%, cư dân nông thôn Trung Quốc cơ bản đã bước vào giai đoạn giải quyết được vấn đề ăn no mặc ấm; đến năm 2000, hệ số Engel tiếp tục giảm xuống dưới 50%, đời sống cư dân nông thôn tiến theo hướng khá giả. Năm 2007, hệ số

Engel của gia đình cư dân nông thôn là 43,1%, nếu so với 67,7% năm 1978 đã giảm 24,6%<sup>(12)</sup>. Năm 2009, hệ số Engel giảm xuống còn 41%<sup>(13)</sup>.

Cùng với sự phát triển của kinh tế - xã hội, thu nhập và đời sống của người dân ngày càng nâng cao, nếu như trước đây phần lớn thu nhập phải để dành cho chi mua lương thực thì hiện nay, người dân đã quan tâm và chi dùng nhiều hơn cho văn hóa, giáo dục và dịch vụ. Đời sống của nhiều người dân đã chuyển từ “ăn no mặc ấm” sang “ăn ngon mặc đẹp”, vật dụng trong gia đình ngày càng hiện đại, điều kiện ăn ở có sự cải thiện lớn. Những lĩnh vực tiêu dùng ngày càng nhiều, đời sống tinh thần ngày càng phong phú.

Điều kiện sống của người dân nông thôn cũng được cải thiện rõ rệt, điều kiện cơ sở hạ tầng, giao thông đi lại thuận tiện. Năm 2008 số gia đình có nhà vệ sinh tự hoại chiếm 17,5%, so với năm 2000 nâng cao 10,5 điểm phần trăm, số gia đình không có nhà vệ sinh chiếm 7,4%, so với năm 2000 giảm 6,3%; số gia đình sử dụng nhiên liệu sạch, khí đốt, điện,... chiếm 28,6%, so với năm 2000 nâng cao 21,2%; sử dụng nước máy là 43,2%, so với năm 2000 nâng cao 15,5%...<sup>(14)</sup>

Mặc dù những nỗ lực thu hẹp khoảng cách phát triển giữa thành thị và nông thôn đã thu được một số kết quả, nhưng nhìn một cách tổng thể chênh lệch phát triển giữa thành thị và nông thôn ở Trung Quốc hiện nay vẫn rất lớn. Ví dụ như: Thu nhập của cư dân thành thị và

nông thôn vẫn có xu hướng mở rộng năm 2007 là 3,33: 1, đây là mức cao nhất trong vòng 30 năm qua; năm 2008, mức chênh lệch có thu hẹp một chút (3,31:1) nhưng chênh lệch tuyệt đối lần đầu tiên vượt mức 10.000 NDT, đạt tới 11,020 NDT. Năm 2009, mức chênh lệch lại mở rộng đến 3,33:1 và mức chênh lệch tuyệt đối cũng tăng đến 12.022 NDT, năm 2010 tuy tỷ lệ chênh lệch có giảm xuống còn 3,22:1, nhưng mức chênh lệch tuyệt đối này là 13190 NDT<sup>(15)</sup>.

Điều này thể hiện tính quy luật tất yếu trong quá trình phát triển, nó liên quan đến vấn đề các nguồn lực, bao gồm cả về thể chế chính sách, năng lực tài chính và trình độ phát triển hiện nay ở Trung Quốc.

Có thể nói rằng, đây là một trong những vấn đề rất quan trọng ảnh hưởng đến sự phát triển của Trung Quốc trong giai đoạn tiếp theo. Trung Quốc phát triển có bền vững, xã hội có ổn định hay không phụ thuộc rất lớn vào việc Trung Quốc có thu hẹp được khoảng cách phát triển giữa thành thị và nông thôn. Thậm chí điều này còn ảnh hưởng đến vai trò, địa vị lãnh đạo của ĐCS Trung Quốc.

### **5. Chú trọng giải quyết vấn đề dân sinh**

Cùng với phát triển kinh tế, chuyển đổi từ kinh tế kế hoạch sang kinh tế thị trường, là mâu thuẫn xã hội ở Trung Quốc ngày càng trở lên gay gắt, mà phần lớn xuất phát từ các vấn đề liên quan đến dân sinh. Nếu Trung Quốc không từng bước giải quyết vấn đề này thì sẽ ảnh hưởng xấu đến thành quả của cải

cách phát triển kinh tế và trật tự xã hội. Do vậy, trong 10 năm đầu thế kỷ XXI, cùng với chú trọng đến phát triển kinh tế, những cải cách tài chính làm cho nguồn lực tài chính của Chính phủ Trung ương tăng thêm, tạo tiền đề cho việc giải quyết vấn đề dân sinh. Đảng và Chính phủ Trung Quốc đã rất coi trọng đến xây dựng và phát triển xã hội gắn với vấn đề dân sinh. Từ động thái chủ trương chính sách cho thấy trong 10 năm đầu ĐCS Trung Quốc đã đưa ra nghị quyết về xây dựng xã hội hội hài hòa XHCN (2006), coi vấn đề xây dựng xã hội lấy dân sinh làm trọng điểm là một trong những nội dung chính của báo cáo Chính trị Đại hội ĐCS Trung Quốc (2007) mà trước đó chưa từng có. Như vậy, có thể nói Đảng và Nhà nước Trung Quốc đã có quyết tâm làm thế nào giải quyết vấn đề dân sinh, để người dân được hưởng thành quả của cải cách mở cửa<sup>(16)</sup>.

Do vậy, về tổng thể xã hội Trung Quốc vẫn giữ được ổn định, nhìn chung vấn đề dân sinh từng bước được cải thiện, như thu nhập của người dân được tăng lên, quy mô việc làm được mở rộng; tổ chức trí lực con người được nâng cao; hệ thống an sinh xã hội ngày càng hoàn thiện, cơ bản mở rộng ở cả thành phố và nông thôn.

Nhưng đằng sau sự phát triển kinh tế, bất ổn trong xã hội vẫn tiếp tục gia tăng. Ngoài những vấn đề cũ như thời điểm năm 2000 chênh lệch giàu nghèo có xu thế vẫn tiếp tục gia tăng đến mức đáng sợ, tuy tỷ lệ tầng lớp trung lưu cũng có

chiều hướng tăng lên, nhưng tỷ lệ này vẫn rất ít, chưa đủ để làm cho xã hội Trung Quốc phát triển thịnh vượng, vấn đề việc làm, y tế vẫn căng thẳng, v.v... trong xã hội Trung Quốc hiện nay lại còn xuất hiện nhiều vấn đề mới nổi cộm như giá cả tăng lên, người nông dân công di cư ngược lại các vùng quê, những tội phạm liên quan đến kinh tế không ngừng gia tăng. Tất cả những vấn đề vẫn sẽ tiếp tục ảnh hưởng đến sự phát triển kinh tế xã hội, chính trị của Trung Quốc trong 10 năm tiếp theo của thế kỷ XXI.

Đồng thời qua cuộc khủng hoảng tài chính tiền tệ năm 2008, cho thấy vấn đề dân sinh cũng là nhân tố thúc đẩy kinh tế phát triển. Như đối mặt với khủng hoảng tài chính tiền tệ nhằm nâng cao sức đề kháng, chống đỡ với khủng hoảng tài chính, Chính phủ Trung Quốc đã thông qua việc cải cách xã hội, cải thiện vấn đề dân sinh, kích thích tiêu dùng của người dân trong nước như đã nói trên đây làm nguồn lực tăng trưởng kinh tế mới. Điều này, thể hiện mối quan hệ tương tác giữa phát triển kinh tế với phát triển xã hội mà trong đó vấn đề dân sinh là trọng tâm, kinh tế phát triển lôi kéo dân sinh phát triển và dân sinh phát triển cũng lôi kéo kinh tế phát triển.

#### **Kết luận**

Qua nghiên cứu một số vấn đề nổi bật trong lĩnh vực kinh tế xã hội của Trung Quốc trong 10 năm đầu thế kỷ XXI, chúng tôi thấy rằng:

Nền kinh tế của Trung Quốc đã chuyển dần sang nền kinh tế thị trường với một hệ thống thị trường tương đối hoàn chỉnh, kinh tế tư nhân được khẳng định vai trò và không ngừng phát triển. Một thực tế đi ngược lại với tiến trình thị trường hóa ở Trung Quốc là cuộc khủng hoảng tài chính tiền tệ năm 2008 đã tác động đến nước này, Chính phủ Trung Quốc đã phải sử dụng những biện pháp điều tiết vĩ mô can thiệp vào thị trường và mô hình kinh tế thị trường có sự can thiệp sâu rộng của nhà nước đã thu hút sự chú ý của thế giới.

Trong 10 năm đầu thế kỷ XXI, kinh tế của Trung Quốc tiếp tục phát triển, trở thành nền kinh tế mới nổi hay là một cực tăng trưởng quan trọng trên bản đồ thế giới. Vai trò, địa vị của nền kinh tế Trung Quốc ngày càng lớn, quyết định đến trật tự kinh tế của thế giới. Điều này thể hiện như: Trung Quốc trở thành cường quốc về thương mại, có mức dự trữ ngoại tệ lớn, là đại công xưởng gia công chế tạo của thế giới, là một trong những nước thu hút nhiều đầu tư của nước ngoài nhất trên thế giới và là nhà đầu tư lớn ra nước ngoài trên nhiều lĩnh vực đầu tư (gồm tài chính tiền tệ và phi tài chính tiền tệ). Đồng thời Trung Quốc cũng trở thành nước thu hút nhiều tài nguyên trên thế giới.

Một thực tế đáng chú ý là trong nửa cuối những năm 2010, khủng hoảng tài chính đã tác động sâu rộng đến các nền kinh tế trên thế giới, tất nhiên Trung Quốc là nền kinh tế dựa nhiều vào bên

ngoài, nên cũng là nước chịu ảnh hưởng nặng nề, nhất là đối với xuất khẩu. Từ đó ảnh hưởng xấu đến việc sản xuất trong nước, đến việc làm, đời sống của người dân. Đồng thời Trung Quốc cũng phải chịu sức ép của các nước nhập khẩu hàng hóa từ Trung Quốc ép tăng giá đồng NDT, điều này đã buộc Trung Quốc phải điều chỉnh tăng giá đồng NDT, làm cho lợi thế về xuất khẩu hàng hóa của Trung Quốc giảm đi và với lượng dự trữ ngoại tệ lớn của Trung Quốc tích lũy được trong quá trình cải cách mở cửa, Trung Quốc đã khuyến khích đầu tư ra ngoài.

Cùng với sự phát triển kinh tế, thì mô hình phát triển kinh tế Trung Quốc cũng bộc lộ nhiều vấn đề, như phương thức tăng trưởng kinh tế không cân bằng, chủ yếu dựa vào ngoại thương, đầu tư bao gồm cả đầu tư của nước ngoài và đầu tư trong nước, tỷ lệ tiết kiệm cao, tiêu hao nhiều năng lượng, ô nhiễm môi trường nghiêm trọng, trình độ khoa học kỹ thuật thấp, tiêu dùng của người dân chưa tương xứng, chênh lệch phát triển vùng miền, thành thị nông thôn, giữa các tầng lớp nhân dân quá lớn. Với thực trạng này có thể khái quát về mô hình phát triển ở Trung Quốc trong 10 năm đầu thế kỷ XXI là *“kinh tế phát triển, nhưng những bất cân bằng ngày càng gia tăng”*.

Nhằm thay đổi thực trạng này trong 10 năm đầu thế kỷ XXI, Trung Quốc đã ồ ạt tiến hành điều chỉnh mô hình phát triển nói trên với những động thái chính sách hướng tới phát triển cân bằng bền vững, như tăng chi tài chính của

Chính phủ cho đầu tư công, trong đó chú trọng đến các khu vực kém phát triển, khu vực nông thôn. Đồng thời bắt đầu triển khai thử nghiệm nhiều mô hình phát triển dàn trải trên 4 khu vực (miền Đông, miền Tây, miền Trung và khu vực Đông Bắc) trong cả nước, xây dựng các cực tăng trưởng mới, v.v...Điều này khác với giai đoạn đầu cải cách mở cửa là chủ yếu ưu tiên phát triển khu vực miền Đông. Như vậy, Trung Quốc đã bước vào một giai đoạn phát triển mới. Cùng với phát triển kinh tế, Trung Quốc còn chú trọng đầu tư phát triển xã hội, nhất là chú trọng giải quyết vấn đề dân sinh, vấn đề dân sinh trở thành một trong những động lực lôi kéo kinh tế phát triển. Thực tiễn ở Trung Quốc cho thấy, cùng với phát triển kinh tế, thì cũng phải chú trọng đến giải quyết vấn đề xã hội, nhất là vấn đề dân sinh, có như vậy thì xã hội mới ổn định, tạo tiền đề cho phát triển kinh tế.

(Bài viết là kết quả nghiên cứu của Đề tài cấp Bộ “Những vấn đề nổi bật trong lĩnh vực kinh tế - xã hội của Trung Quốc trong 10 năm đầu thế kỷ XXI và triển vọng đến năm 2020”, xin gửi lời cảm ơn một số đóng góp của PGS.TS. Nguyễn Kim Bảo, CN. Nguyễn Thị Thu Hiền)

---

#### CHÚ THÍCH:

(1) Tăng Học Văn và những người khác, “Mức độ và đánh giá chỉ số thị trường hóa ở Trung Quốc: 1978 – 2008”, Học báo Học viện Cán bộ Diên An Trung Quốc, số tháng 7 năm 2010, tr.55.

(2) Hoàng Thế Anh, “Phương thức tăng trưởng kinh tế không bền vững ở Trung Quốc: Thực trạng 10 năm đầu thế kỷ XXI và dự báo đến năm 2020”, Tạp chí Nghiên cứu Trung Quốc, số 10 năm 2010, tr. 29 – 30.

(3) “Lịch sử và triển vọng đầu tư ra nước ngoài của Trung Quốc: 5 rủi ro không thể coi nhẹ”, <http://news.hexun.com/2010-09-07/124832392.html>

(4) “Trung Quốc đi ra ngoài 10 năm thay đổi lớn: đầu tư ra nước ngoài đứng hàng thứ 6 trên thế giới”, <http://news.hexun.com/2010-09-06/124819933.html>

(5) Tháng 5 Trung Quốc giảm giữ 32,5 tỷ trái phiếu chính phủ của Mỹ, nhưng vẫn là nước nắm giữ trái phiếu của Mỹ nhiều nhất, <http://news.sohu.com/20100717/n273567245.shtml>

(6) “Văn Phong, Trung Quốc nắm giữ trái phiếu chính phủ của Nhật là điều không phải ngạc nhiên”, .

(7) “Trung Quốc sẽ đầu tư vào Hy Lạp hàng tỷ Euro, đã ký 14 hợp đồng”, <http://finance.jrj.com.cn/2010/06/1613457626579.shtml>.

(8) Dẫn lại từ Thomas Lum, Hanah Fischer, Julissa Gomez-Granger and Anne Leland, “China’s Foreign Aid Activities in Africa, Latin America, and Southeast Asia”, CRS Report for Congress, R40361, February 25, 2009.

(9) Về kinh nghiệm của Nhật Bản chi tiết xem thêm Trần Đình Thiên, “Đột phá phát triển gợi ý từ kinh nghiệm”, Nxb Khoa học xã hội, 2009, tr. 19 – 27.

(10) Thông báo thống kê phát triển kinh tế - xã hội quốc dân năm 2010 của nước CHND Trung Hoa, <http://www.caijing.com.cn/2011-02-28/110652310.html>.

(11) Hệ số Engel là chỉ tỷ lệ phần trăm trong tổng chi tiêu mà một gia đình dùng cho vấn đề thực phẩm. Thông thường, hệ số Engel của cư dân một quốc gia hay khu vực bình quân vượt quá 60% thì họ được tính là cư dân nghèo, từ 50% - 59% là no đủ, từ 40 – 49% là khá giả, từ 30% – 39% là tương đối giàu, từ 20% - 29% là giàu có và dưới 20% là rất giàu có.

(12) Báo cáo thứ 5 “Đời sống cư dân thành thị và nông thôn từ nghèo khó tiến tới khá giả toàn diện” trong loạt báo cáo nhân 30 năm cải cách mở cửa, Cục Thống kê Nhà nước Trung Quốc, 31 tháng 10 năm 2008, [http://www.stats.gov.cn/tjfx/ztfx/jnggkf30n/t20081031\\_402513470.htm](http://www.stats.gov.cn/tjfx/ztfx/jnggkf30n/t20081031_402513470.htm).

(13) “Công báo thống kê phát triển kinh tế xã hội Trung Quốc năm 2009”, Cục Thống kê Nhà nước nước CHND Trung Hoa, ngày 25 tháng 2 năm 2010, [http://www.stats.gov.cn/tjgb/ndtjgb/qgndtjgb/t20100225\\_402622945.htm](http://www.stats.gov.cn/tjgb/ndtjgb/qgndtjgb/t20100225_402622945.htm).

(14) Báo cáo thứ 4 “Đời sống cư dân thành thị và nông thôn từ nghèo khó tiến tới khá giả toàn diện” trong loạt báo cáo kỷ niệm 60 năm thành lập nước Trung Hoa mới, Cục Thống kê Nhà nước Trung Quốc, 10-9-2009, [http://www.stats.gov.cn/tjfx/ztfx/qzxxgcl60zn/t20090910\\_402585849.htm](http://www.stats.gov.cn/tjfx/ztfx/qzxxgcl60zn/t20090910_402585849.htm).

(15) Cục Thống kê Nhà nước Trung Quốc các năm, <http://www.stats.gov.cn/tjgb/>; Thông báo thống kê phát triển kinh tế - xã hội quốc dân năm 2010 của nước CHND Trung Hoa, <http://www.caijing.com.cn/2011-02-28/110652310.html>.

(16) Bối có người cho rằng Trung Quốc cải cách mở cửa, kinh tế phát triển, nhưng người dân không được hưởng lợi nhiều. Phỏng Vấn Ông Lương Ninh Hân, Đại học Quảng Châu Trung Quốc, ngày 22 tháng 11 năm 2010.

